

KS. JAROSŁAW CZERKAWSKI

„NOWE NOWE MEDIA” A KATECHEZA KOŚCIOŁA

“NEW NEW MEDIA” AND THE CATECHESIS OF THE CHURCH

Abstract. Contemporary world uses mass media at an unprecedented scale. Every culture and every society is pervaded by a media reality. In many people the media form a picture of the world that is different from the real one. Loosening the communal ties between people is a serious threat posed by the media. A man rooted in the virtual world does not have a sense of community as well as of life for and in a community. Building the sense of community is one of the important tasks that the Church is facing. Talking about the media the Church does not point to their negative image, but it recommends that the people managing the media should use moral criteria referring to another man, for his good. Undoubtedly the Church's catechesis is facing a serious task, that is building a sense of community in a man who, using the media, makes his presence in the community less obvious. The media world, especially the world of the electronic media, constitutes a great space for evangelization and catechization that can be used by the Church.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Key words: mass media; electronic media; new new media, catechesis, community.

Współczesne społeczeństwo stopniowo przekształca się w „społeczeństwo epoki informacji”, pokolenie obecne w „pokolenie mass mediów”, a kultura w „kulturę środków społecznego przekazu”¹. Media elektroniczne we współczesnym świecie stały się potężne do tego stopnia, że objęły swym zasięgiem prawie wszystko. Technika poszerzyła zakres swojego zasięgu dochodząc tam, gdzie jej wcześniej nie było. Świat został zawładnięty przez elektroniczne wyznaczniki i standardy².

Ks. dr JAROSŁAW CZERKAWSKI – adiunkt Katedry Katechetyki Szczegółowej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: e-mail: jarekxcz@gmail.com

¹ *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 106.

² Por. H. ROTKIEWICZ, *Pedagogiczne aspekty teorii środków masowego przekazu*, Wrocław 1983, s. 51.

Mówiąc o elektronicznych mediach, lubimy powtarzać bezustannie, co one nam dają. Mało kto zastanawia się nad tym, co technologia człowiekowi zabiera. Pytanie to jest istotne w kontekście katechetycznej działalności Kościoła. Czego nowa technologia pozbawia, jak i zapytanie, co człowiekowi daje³. Kościół, mając świadomość zmienności współczesnego świata, w swej naukowej refleksji próbuje odpowiedzieć na problemy człowieka, które dotyczą jego życia poprzez media elektroniczne i diagnozując rzeczywistość udzielić odpowiedzi w świetle Ewangelii.

Niniejszy artykuł stanowi próbę uzyskania odpowiedzi poprzez analizę nauczania Kościoła odnośnie do mediów oraz nakreślając sytuację współczesnego człowieka, co w swym nauczaniu Kościół powinien podkreślać, aby wierzącemu pomóc w dochodzeniu do wiary i jej pielęgnowaniu. Określenie „nowe nowe media” stało się wyznacznikiem mówienia o mediach elektronicznych.

1. ZADANIA MEDIÓW

Refleksję nad miejscem i rolą mediów w ewangelizacji warto rozpocząć od przedstawienia oficjalnego stanowiska Kościoła odnośnie do współczesnych środków komunikowania się. Dokumenty zawierają kryteria, w świetle których rzeczywistość medialną należy oceniać i nimi się kierować w pracy z mediami. Zostanie przeanalizowane stanowisko Kościoła zawarte w dokumentach *Inter mirifica* (1963), *Communio et progressio* (1971), *Aetatis novae* (1992). W analizowanym zagadnieniu ważne są też stwierdzenia zawarte w orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu oraz dokumenty Papieskiej Rady do Spraw Środków Społecznego Przekazu.

Dokumentem, który jako pierwszy w historii Kościoła podjął temat mediów, jest *Inter mirifica*, który stwierdza: „Kościół – Matka zdaje sobie sprawę z tego, że środki [...], właściwie użyte, oddają rodzajowi ludzkiemu wielką przysługę, ponieważ przyczyniają się niemało do odprężenia i ubogacenia ducha oraz szerzenia i umacniania Królestwa Bożego. Wie jednak również, że ludzie mogą ich użyć przeciw zamierzeniom Stwórcy, obracając je na własną szkodę. Macierzyńskie serce Kościoła boleje z powodu szkód, jakie zbiorowość ludzka ponosi zbyt często wskutek złego korzystania z tych środków” (IM 2). Dokument dalej podaje, że mając poczucie odpowiedzialności, Kościół za swoją powinność uważa

³ Por. K. MARCYŃSKI, *Komunikacja religijna i media*, Kraków 2016, s. 15.

zajęcie się najważniejszymi zagadnieniami związanymi z mediami. Wskazania i pouczenia, udzielane przez Kościół, mają służyć zbawieniu chrześcijan oraz postępowi ludzkości⁴. Całość dokumentu zawiera wskazania dla nadawców, odbiorców i tych, którzy mają jakikolwiek wpływ na kształtowanie postaw związanych z mediami. Ważnym elementem jest zwrócenie w dokumencie uwagi na odpowiedzialność moralną dziennikarzy, którzy przekazują obraz świata w mediach⁵.

Kolejnym dokumentem, który zawiera teologię mediów, jest Instrukcja duszpasterska o środkach masowego przekazu *Communio et progressio*. Dokument stwierdza, że „Środki społecznego przekazu mogą się bardzo przyczynić do zjednoczenia między ludźmi” (CP 9). Elementem jednoczącym są wspólnie wyznawane i szanowane zasady moralne, kształtujące postawy ludzkie. Środki masowego przekazu winny służyć utrwalaniu takich postaw. Dokument podkreśla: „Usilnie zachęca się wszystkich ludzi dobrej woli do współpracy nad tym, by środki społecznego przekazu naprawdę służyły szukaniu prawdy i postępowi ludzkiemu” (CP13). Poszukiwanie prawdy przyczynia się do właściwego rozwoju społecznego. Ludzie, korzystający ze środków społecznego przekazu, mają prawo do informacji ze względu na dobro wspólne⁶. *Communio et progressio* dużą rolę dostrzega w radiu, które poprzez transmisje Mszy św. i innych nabożeństw przyczynić się może do pogłębiania i rozwoju wiary⁷.

Instrukcja duszpasterska o przekazie społecznym *Aetatis novae*, wydana w dwudziestą rocznicę *Communio et progressio*, postuluje, aby „obok metod tradycyjnych, jak świadectwo życia, nauka religii, kontakt osobisty, pobożność ludowa, liturgia i inne obrzędy, bardzo ważnym środkiem ewangelizacji i katechezy stały się obecnie środki przekazu. [...] Środki społecznego przekazu mogą i powinny być narzędziami w służbie prowadzonej przez Kościół reewangelizacji i nowej ewangelizacji współczesnego świata. W myśl słusznej, starej zasady: *widzieć, oceniać, działać*, należy wykorzystać w ewangelizacji audiowizualne możliwości środków przekazu” (AN 13). Dokument dostrzega słuszność używania środków przekazu nie tylko do przekazywania prawdy, ale także do ewangelizacji i reewangelizacji.

Warto w kontekście analizy dokumentów Soboru Watykańskiego II wydobyć 5 artykuł soborowego *Dekretu o środkach społecznego przekazywania myśli*, który

⁴ Por. IM 2.

⁵ Por. IM 11.

⁶ Por. CP 35.

⁷ Por. CP 15.

przedstawia koncepcję informacji medialno-dziennikarskiej. Autorzy dokumentu najpierw zwracają się do wszystkich dziennikarzy i odbiorców przekazów medialnych z apelem, by zawsze kierowali się prawym sumieniem. Należy zawsze postępować według zasad etycznych i norm moralnych. We wszystkich wypowiedziach i w kompleksowym nauczaniu Kościoła o mediach i dziennikarstwie dominuje aspekt etyczny. Wyraża on myśl o podstawowym celu mediów, jakim jest służba prawdzie i dobru. W konsekwencji rozciąga się to na służbę człowiekowi. Nie każda informacja jest pożyteczna, nie każda jest dobra i godna przekazu. Każdy człowiek ma prawo do takiej informacji, która jest „prawdziwa i pełna, przy zachowaniu sprawiedliwości i miłości” (IM 5). Sobór, mówiąc o informacji dziennikarskiej, nakreśla jej cztery cechy:

1. ma być prawdziwa;
2. kompletna;
3. sprawiedliwa;
4. i winna cechować się miłością.

Te cztery właściwości rzetelnej czy optymalnej informacji są powtarzane także w późniejszych dokumentach Kościoła o mediach. Sobór poucza, że sposób zbierania i przekazywania informacji ma być „godziwy i odpowiedni”, to znaczy należy przestrzegać „zasad moralnych oraz słusznych praw i godności człowieka” (IM 5). Informacja dziennikarska nie może łamać zasad etycznych i praw człowieka.

W nauczaniu Kościół zawsze kierował się dobrem wspólnym, które ma służyć społeczności oraz mając na uwadze jednostkę w społeczeństwie podkreślał znaczenie prawdy w relacjach międzyludzkich i społecznych. *Katechizm Kościoła Katolickiego* podkreśla, że „We współczesnym społeczeństwie środki społecznego przekazu odgrywają wyjątkowo ważną rolę w informowaniu, rozwoju kultury i kształceniu. Rola ta wzrasta w związku z postępowaniem technicznym, bogactwem i różnorodnością przekazywanych wiadomości, wpływem wywieranym na opinię publiczną” (KKK 2493). W kolejnym punkcie *Katechizm* zaznacza, że treść informacji, którą przekazują środki, zawsze pozostaje w służbie dobra wspólnego⁸. W innym punkcie znajdziemy troskę Kościoła o konkretnego człowieka. Stąd *Katechizm* przestrzega przed propagowaniem w mediach postawy konsumenta, który traci czujność wobec tego, co widzi i co słyszy. Odbiorca winien narzucić sobie wewnętrzną dyscyplinę, dzięki której znajdzie umiar medialny. W celu właściwego odbioru potrzebne jest światło i prawe sumienie⁹.

⁸ Por. KKK 2494.

⁹ Por. KKK 2496.

W związku z powyższym powinno się stosować w mediach katolickich trzy metody:

1. Metodę „otwierania oczu”;
2. Metodę „sprowadzania na ziemię”;
3. Metodę „widzę, oceniam, działam”¹⁰.

Takie działania powinny się stać również uczynkami miłosierdzia chrześcijańskiego, spełnianymi wobec tych bliźnich, którzy bezmyślnie ulegają wpływowi mediów. Należy pamiętać, że można wyróżnić trzy grupy czynników, które kształtują odbiór treści przekazu: sam środek przekazu, czynniki towarzyszące przekazowi oraz czynniki znajdujące się w odbiorcy przekazu¹¹. Dlatego stanowczo należy metodę trzech kroków stosować w nauczaniu o mediach oraz w uczeniu odbioru treści przekazywanych przez media.

Doniosłym głosem, jeśli chodzi o media, były orędzia głoszone przez św. Jana Pawła II. Wszystkie tego typu dokumenty analizowały bieżącą sytuację społeczną w kontekście mediów. W jednym ze swoich tekstów na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu Jan Paweł II pisze: „Kościół byłby winny przed swoim Panem, gdyby nie używał tych potężnych pomocy, które umysł ludzki coraz bardziej usprawnia i doskonali. Za ich pośrednictwem głosi orędzie, które zostało powierzone, *na dachach*”¹². Ważnym przesłaniem było orędzie z 2002 roku pt. *Internet: nowe forum głoszenia Ewangelii*, w którym papież w nowych środkach przekazu widzi możliwość szybkiego informowania świata o prawdach wiary, a także prowadzenia człowieka do „kontaktu, który jest możliwy dzięki internetowi, ku głębszej komunikacji, niezbędnej dla chrześcijańskiego przepowiadania”¹³. Jan Paweł II miał świadomość tego, że to medium będzie miało istotny wpływ na treści, które będą docierały do człowieka. Nauczał, że Chrystus „jest obecny dzięki swemu Słowu, które zachęca, które wzywa, które domaga się odpowiedzi”¹⁴. A zatem treść, która znajduje się w internetowym świecie,

¹⁰ <http://ekai.pl/biblioteka/dokumenty/x1133/wyklad-bp-adama-lepy-pt-mediow-katolickich-misja-specjalna/?print=1>

¹¹ Por. K. MARCYŃSKI, *Komunikacja religijna i media*, s. 17.

¹² JAN PAWEŁ II, *Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na XXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24.01.1990), w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/oredzie_ssp_1990.html [dostęp: 18.05.2016].

¹³ JAN PAWEŁ II, *Internet: nowe forum głoszenia Ewangelii. Orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* (24.01.2002), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internet_aut_12052002.html [dostęp: 18.05.2016].

¹⁴ JAN PAWEŁ II, *Decydujące spotkanie z Chrystusem – Słowem, które stało się Ciałem*, *OsRomPol* 22(2001), nr 1, s. 38.

w głównej mierze winna być słowem a nie obrazem. Prawda, która jest podawana, winna być rzetelnym słowem, przekazany przez twórcę społecznościowego portalu. Cel ten zostanie osiągnięty, jeśli media będą kierowały się zasadami moralnymi, podstawą których jest prawda.

Należy zauważyć, że nauczanie Kościoła w sprawie mediów nabiera coraz większego znaczenia. Kościół ma świadomość ich doniosłości i roli. Rozumie, że media elektroniczne mogą się stać i powinny być środkiem głoszenia słowa Bożego. Przykładem może być zachęta dokonana przez papieża Benedykta XVI, który w 2013 roku założył konto na Twitterze. Również obecny papież Franciszek korzysta z konta na Twitterze¹⁵. Są to sygnały świadczące, że Kościół ma świadomość, że media kształtują współczesnego człowieka.

2. MEDIA W PUBLICZNEJ PRZESTRZENI

Od momentu wprowadzenia na rynek nowego iPhone w 2007 roku w przestrzeni społecznej mamy do czynienia z nowym zjawiskiem, które określane jest rzeczywistością „Web 2.0” lub „Web 3.0”. Analitycy, w tym nowym gąszczu informatycznym i terminologicznym, powszechne zjawisko portali społecznościowych i Internetu określają jako „nowe, nowe media”. Aby uporządkować ów chaos terminologiczny należy skupić się na usługach, jakie są oferowane poprzez media. Wśród form przekazu znajdują się następujące:

- a) pismo: odgrywa istotną rolę we wszystkich „nowych, nowych mediach”, choć w wielu pojawia się w formie napisu lub podpisu (blogi, Wikipedia, Digg, MySpace, Facebook, Twitter);
- b) informacja: stanowi cel a nie formę przekazu. Choć podstawową treścią jest informacja, to celem jest informowanie (Youtube);
- c) media społecznościowe: wszystkie współczesne media mają charakter społecznościowy poprzez komentowanie zamieszczonych filmów, zdjęć i już zamieszczonych wpisów (Facebook, Youtube, Twitter);
- d) polityka i rozrywka: każdy konsument może zostać producentem, ze względu na mnogość poruszanych tematów i problemów (blogi, Youtube, Digg, Facebook)¹⁶.

¹⁵ Konto papieża Franciszka zostało założone 19 marca 2016 r.

¹⁶ Por. P. LEVISO, *Nowe, nowe media*, Kraków 2010, s. 17-18.

Należy zauważyć, że „nowe, nowe media” ze względu na swą powszechność oraz zróżnicowany typ rozrywki i poruszanych tematów stają się także narzędziami kontroli ze strony państwa lub firm pragnących zarabiać na konsumentach czy też wywierać realny wpływ na obraz świata politycznego czy obyczajowego¹⁷.

Jedną z podstawowych możliwości „nowych, nowych mediów” jest ich dynamiczny charakter, który „pozwała używać różnych serwisów i aplikacji niemal jednocześnie. Dzięki temu, korzystając z nich, można bez trudu łączyć różne rodzaje aktywności”¹⁸. Do nowego rodzaju mediów, na których współczesny człowiek może prowadzić wielokierunkową działalność, zaliczamy przede wszystkim: blogi i blogowanie¹⁹, Youtube²⁰, Wikipedia²¹, Digg²², Myspace²³, Facebook²⁴, Twitter²⁵ oraz Second Life²⁶. Nie sposób omówić tu zasad działania wszystkich, dlatego są one tylko zasygnalizowane, a autor zachęca do pogłębienia tematu.

Rozumienie „nowych, nowych mediów” w sensie: „the Medium is the Message” („środek przekazu jest przekazem”) wykracza poza sam proces komunikacji. Wielu znawców problemu zauważa, że media mają wpływ nie tylko na samą informację czy też jej odbiór, ale po prostu one zmieniają świat. Tworzą zupełnie nową kulturę, nową rzeczywistość, w której człowiek żyje. Święty Jan Paweł II perfekcyjnie wyraził to w encyklice *Redemptoris missio*, gdzie odnosząc się do zmian kulturowych spowodowanych przez media, stwierdził: „Jest to problem złożony, gdyż kultura ta rodzi się bardziej jeszcze aniżeli z przekazywanych treści, z samego faktu, że istnieją nowe sposoby przekazu z nowymi językami, nowymi technikami, nowymi postawami psychologicznymi” (RM 37). W istocie, media najpierw przeobrażają relacje społeczne i ludzką psychikę, a dopiero potem są środkami służącymi do przekazu informacji.

Należy zauważyć, że media masowe są także oknem na świat, przez które nie wychodząc z domu człowiek może oglądać to, co się dzieje na zewnątrz. Jednak to, co widzi, to nie sama rzeczywistość, tylko jakieś jej odbicie, dlatego używa się określenia w stosunku do mediów masowych, że są jak zwierciadło rzeczywi-

¹⁷ Zob. E.M. JONES, *Libido dominandi. Seks jako narzędzie kontroli społecznej*, Wrocław 2013.

¹⁸ P. LEVISON, *Nowe, nowe media*, s. 24.

¹⁹ Por. tamże, s. 38-45.

²⁰ Por. tamże, s. 105-110.

²¹ Por. tamże, s. 136-150.

²² Por. tamże, s. 161-162.

²³ Por. tamże, s. 174-177.

²⁴ Por. tamże, s. 192-197.

²⁵ Por. tamże, s. 207-213.

²⁶ Por. tamże, s. 224-226.

stości. Wywołuje ono u odbiorcy poczucie autentyzmu, czyli przekonanie, że to, co pokazuje przekaz, zdarzyło się naprawdę. Niekiedy przekonanie to jest tak silne i sugestywne, że mówi się o wrażeniu naoczności, czyli wrażeniu bezpośredniego obcowania z rzeczywistością, do której przekaz się odnosi²⁷.

Na kanwie rozważań o roli mediów w świecie współczesnym i ich wpływu na człowieka, warto zauważyć propozycję Denisa McQuail'a, brytyjskiego twórcy teorii w dziedzinie komunikowania masowego. Stworzył on tzw. metafory mediacji mediów, które tłumaczą, za pomocą sześciu obrazów, czym są media jako pośrednik w kontakcie z rzeczywistością. Według tej teorii media mogą więc być skojarzone z: oknem, zwierciadłem, drogowskazem, filtrem, forum lub ekranem²⁸.

Świat medialny bez wątpienia stanowi niebywałą atrakcję dla współczesnego człowieka, dla którego życie przedstawiane jest w sposób uproszczony, a zarazem intrygujący i arcyciekawy. Media otwierają przed nim świat, często zupełnie nieznan, przekazując mu informacje o nim samym i wzbogacając jego wiedzę (okno). Należy jednak pamiętać, że to, co człowiek widzi w mediach, jest odbiciem rzeczywistości, a nie samą rzeczywistością (zwierciadło). Obraz taki jest zniekształcony, a owe zniekształcenia wynikają po prostu z natury mediów, albo są efektem manipulacji. Media dokonują też interpretacji przekazywanej przez siebie rzeczywistości i wpływając na to, co człowiek ma myśleć o świecie (drogowskaz). Należy także zdawać sobie sprawę z tego, że media nie pokazują wszystkiego i dlatego dokonuje się w nich pewnego wyboru tematów czy obrazów. Dociera więc do odbiorcy obraz rzeczywistości w jakimś stopniu wyselekcjonowany (filtr). Media nie wpływają jedynie na to, co człowiek ma myśleć, ale również na to, o czym w ogóle ma myśleć. Stanowi to pewne pole do manipulacji²⁹.

Widzimy więc, że media mają ogromną siłę oddziaływania na człowieka, jego sposób myślenia, a także na to, jak spostrzega świat. Jedną z najgroźniejszych form, wynikającą z obecności mediów w przestrzeni publicznej, jest przyjmowanie wyjaśniania postaw ludzkich na podstawie filmów lub programów telewizyjnych. Bezkrytyczne przyjmowanie takich postaw prowadzi do degradacji ludzkiego życia³⁰. W tej, jakże skomplikowanej rzeczywistości, Kościół musi odnaleźć właściwe miejsce do ewangelizacji i katechizacji. Wykorzystując media

²⁷ Por. M. MROZOWSKI, *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001, s. 117-118.

²⁸ Zob. D. MCQUAIL, *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2007.

²⁹ Por. W. PARFIANOWICZ, *Media, czyli co: środki masowego przekazu?*, „Oaza” 2012, nr 105 (lipiec-wrzesień), s. 129.

³⁰ Por. G. ŁĘCKI, *Media wizualne a katecheza: zagrożenia, wyzwania, zastosowania*, w: *Kultura – media – teologia*, Warszawa 2011, nr 5, s. 76.

i przywracając jednocześnie człowiekowi właściwy pogląd na świat i jego samego, ma on do spełnienia ważną misję.

3. KATECHEZA W ELEKTRONICZNYM ŚWIECIE

Współczesny świat jak nigdy potrzebuje Chrystusa. Zanik poprzez technicyzację relacji międzyludzkich jest bardzo widoczny. Kościół winien zatem być wyczułony na problem katechizacji w społeczeństwie przepełnionym rzeczywistością wirtualną. Pius XII w encyklice *Miranda prorsus* zauważa, że „pozytywne i solidarne zainteresowanie nowymi środkami techniki [...] ze strony Kościoła” przyczyni się do „wyrobienia duchowego tych, którzy z nich korzystają” (MP 45). Z kolei św. Jan Paweł II podkreślał, że środki społecznego przekazu są „głównym narzędziem informacyjnym i formacyjnym, przewodnikiem i natchnieniem” (RH 37) dla współczesnych pokoleń. Młodzież i dzieci w sposób błyskawiczny opanowują świat cyberprzestrzeni, który powinien służyć do propagowania sprawiedliwości i solidarności międzyludzkiej³¹.

Współcześnie do najpotężniejszego środka medialnego należy zaliczyć Internet. Wytworzony przez cyberprzestrzeń świat stanowi poważne wyzwanie dla Kościoła, jak również pole do zasiewu Ewangelii. Św. Jan Paweł II podkreślał: „Dla Kościoła nowy świat cyberprzestrzeni jest wezwaniem do wielkiej przygody wykorzystania swego potencjału głoszenia przesłania Ewangelii. Wezwanie to jest w samym sercu tego, co znaczy u początku nowego tysiąclecia podążać za wezwaniem Pana, aby «wypłynąć na głębiej»: *Duc In altum* (Łk 5,4)”³².

Mając na uwadze trzy sprawy wynikające z korzystania z mediów, to jest: zniekształcanie prawdy, uzależnienia od mediów oraz podważanie chrześcijańskiej hierarchii wartości³³, należy zastanowić się jaka katecheza dla technopłynnego człowieka powinna być? Znaczący problem sugerują, że współczesne media, w tym Internet, powinny służyć katechezie w następujących zadaniach:

1. przekazie depozytu wiary;
2. wychowaniu liturgicznym;

³¹ Por. JAN PAWEŁ II, *Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na XXIV światowy dzień środków społecznego przekazu*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/oredzie_ssp_1990.html# [dostęp: 09.06.2015].

³² JAN PAWEŁ II, *Internet: nowe forum głoszenia Ewangelii*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internet_aut_12052002.html [dostęp: 09.06.2015].

³³ Zob. A. LEPA, *Media jako problem współczesnej katechezy*, www.katecheza.episkopat.pl/download/Media_w_kat_i_ewangel.doc, [dostęp: 09.06.2015].

3. wychowaniu moralnym;
4. nauczaniu modlitwy;
5. wychowaniu do życia we wspólnocie;
6. wychowaniu do podejmowania misji ewangelizacyjnej³⁴.

Wydaje się, że najtrudniejszą rzeczą, którą należy uczynić w dziele katechizacji w dobie elektronicznych mediów, jest wychowanie do życia we wspólnocie. Internet stwarza ogromne pole do indywidualizacji zachowań. Nauczenie więc młodego człowieka, że życie we wspólnocie daje dużo satysfakcji, na pewno jest trudne. Odkryć przed katechizowanym świat „relacji bliskości i zaufania oraz autentycznej wiary”³⁵ jest niewątpliwie najważniejszym zadaniem.

Internetowy świat, z którego korzystają młodzi ludzie, zaburza w nich obszar uczuć interpersonalnych³⁶. Warto zatem zwrócić uwagę na budowanie więzi osobowych u katechizowanych. Cybernetyczny świat nie sprzyja, wbrew pozorom, wspólnotowości. Człowiek czuje się samotny, niezintegrowany osobowo i wrzucony w morze non stop zmieniających się struktur cyfrowych³⁷. Katecheza winna odkryć w nich świat międzyosobowych uczuć. Kościół wszak jest wspólnotą i we wspólnocie przeżywa wiarę i w tej wspólnocie wierzący dojrzeźwa do uznania wszystkich wymagań Ewangelii za swoje. Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele stwierdza: „podołało się Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud” (KK 9). Stwierdzenie to nadaje Kościołowi kierunek katechetyczny w świecie Internetu. We wspólnocie i dla wspólnoty katecheza jest zobowiązana wychowywać młodych ludzi. Ewangelizacja wspólnotowa winna mieć także wymiar wirtualny, z przeniesieniem na realność ludzkiego życia. W technopłynnym świecie zadanie to stanowi pewną trudność, ale wydaje się, że winno ono być w dziele katechizacji jednym z najważniejszych. Skoro nie trwałość struktur społecznych ma źródło w nowoczesności i technicyzacji życia, to Kościół w katechezie jest zobowiązany nauczać, że stałe prawdy wiary oraz rozwój życia duchowego we wspólnocie stanowią antidotum na problem indywidualizacji i samotności w sieci.

³⁴ Por. P. MAKOSA, *Miejsce i rola współczesnych mediów w katechezie*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne 5(60)2013, s. 120-121.

³⁵ P. BIAŁEK, *Jak młody człowiek staje się dziś uczniem Jezusa*, w: *Chrześcijaństwo w dobie smartfonów*, red. P. Rączka, P. Gruszczyński, Lublin 2015, s. 69.

³⁶ Por. P.A. GRUSZCZYŃSKI, *Być chrześcijaninem w epoce smartfonów*, s. 25. Zob. T. CANTELM, *Technopłynność*, s. 26-27.

³⁷ Zob. J. WIŚNIEWSKI, *Samotność w sieci*, Warszawa 2003.

*

Gigantyczny rozwój elektronicznych mediów i ich form spowodował, że komunikowanie społeczne zostało zdominowane przez komunikowanie za ich pośrednictwem. Era multimedialna staje się najnowszym środowiskiem medialnym, w jakim znajduje się obecnie Kościół ze swoim przepowiadaniem i ze swoją katechizacją³⁸. Kształtowanie nowego człowieka poprzez „nowe nowe media” oraz nakaz głoszenia słowa Bożego i misja katechizacyjna stawiają przed Kościołem ważne i zarazem nowe wyzwania. Natura mediów decyduje o tym, jaka zawartość ma się w nich znaleźć i jaką postać ma ona przyjąć. Zgodnie z naturą mediów taki los czeka katechizację w momencie, kiedy dokonuje się za pośrednictwem mediów elektronicznych³⁹. A zatem otwartym pozostaje zagadnienie bezpośredniego katechizowania i budowania wspólnoty przez media elektroniczne. Przynaglenie Chrystusa „Idźcie” wskazuje na katechizację bezpośrednią, czyli żywe spotkanie. Natura mediów wyklucza bezpośrednie spotkanie. Jak zatem budować wspólnotę i katechizować, skoro media elektroniczne nie pozwalają na bycie we wspólnocie i uczą życia bez trwałości prawd? Wydaje się, że przed Kościołem stoi ważne zadanie propagowania treści, które powinno się w mediach umieszczać tak, aby wzmacniać poczucie bycia wspólnotą.

BILIOGRAFIA

- SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje, Poznań 2002.
Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002.
II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001.
JAN PAWEŁ II, Decydujące spotkanie z Chrystusem – Słowem, które stało się Ciałem, *OsRomPol* 22(2001), nr 1.
JAN PAWEŁ II, Internet: nowe forum głoszenia Ewangelii. Orędzie na XXXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (24.01.2002), http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internetaut_12052002.html [dostęp: 18.05.2016].
JAN PAWEŁ II, Internet: nowe forum głoszenia Ewangelii, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internet_aut_12052002.html [dostęp: 09.06.2015].
JAN PAWEŁ II, Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na XXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (24.01.1990), w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/oredziessp1990.html [dostęp: 18.05.2016].

³⁸ Por. J. SZYMIK, A. WUWER, *Kultura, literatura, społeczeństwo: Interdyscyplinarność a metodologia współczesnych badań teologicznych*, „*Studia Nauk Teologicznych PAN*” 2(2007), s. 317-342.

³⁹ Por. K. MARCYŃSKI, *Komunikacja religijna i media*, s. 119.

- JAN PAWEŁ II, Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na XXIV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawelii/przemowienia/orędzie_ssp_1990.html# [dostęp: 09.06.2015].
- BIAŁEK P., Jak młody człowiek staje się dziś uczniem Jezusa, w: *Chrześcijaństwo w dobie smartfonów*, red. P. Rączka, P. Gruszczyński, Lublin 2015, s. 59-74.
- GRUSZCZYŃSKI P.A., Być chrześcijaninem w epoce smartfonów, w: *Chrześcijaństwo w dobie smartfonów*, red. P. Rączka, P. Gruszczyński, Lublin 2015, s. 13-32.
- JONES E.M., *Libido dominandi*. Seks jako narzędzie kontroli społecznej, Wrocław 2013.
- LEPA A., Media jako problem współczesnej katechezy, www.katecheza.episkopat.pl/download/Media_w_kat_i_ewangel.doc, [dostęp: 09.06.2015].
- LEVISON P., *Nowe nowe media*, Kraków 2010.
- ŁĘCKI G., Media wizualne a katecheza: zagrożenia, wyzwania, zastosowania, w: *Kultura – media – teologia*, Warszawa 2011.
- MARCYŃSKI K., *Komunikacja religijna i media*, Kraków 2016.
- MAKOSA P., Miejsce i rola współczesnych mediów w katechezie, „*Roczniki Pastoralno-Katechetyczne*” 5(60)2013, s. 115-128.
- MCQUAIL D., *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2007.
- MROZOWSKI M., *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001.
- PARFIANOWICZ W., Media, czyli co: środki masowego przekazu?, „*Oaza*” 2012, nr 105.
- ROTKIEWICZ H., *Pedagogiczne aspekty teorii środków masowego przekazu*, Wrocław 1983.
- SZYMIK J., WUWER A., Kultura, literatura, społeczeństwo: Interdyscyplinarność a metodologia współczesnych badań teologicznych, „*Studia Nauk Teologicznych PAN*” 2(2007), s. 317-342.
- WIŚNIEWSKI J., *Samotność w sieci*, Warszawa 2003.

„NOWE NOWE MEDIA” A KATECHEZA KOŚCIOŁA

Streszczenie

Współczesny świat korzysta z mass mediów na skalę niespotykaną. Każda kultura i każde społeczeństwo przeniknięte jest medialną rzeczywistością. Media kształtują w wielu ludziach obraz świata inny od tego, jaki on jest w rzeczywistości. Poważnym zagrożeniem ze strony mediów jest rozluźnianie związków wspólnotowych między ludźmi. Człowiek, zakorzeniony w wirtualnym świecie, nie ma poczucia wspólnoty i życia dla i we wspólnocie. Budowanie poczucia wspólnoty jest jednym z ważnych zadań stojących przed Kościołem. Zajmując się mediami, Kościół nie wskazuje na ich negatywny obraz, lecz zaleca by kierujący mediami posługiwali się kryteriami moralnymi, odnoszącymi się wobec drugiego człowieka, dla jego dobra. Niewątpliwie przed katechezą Kościoła stoi poważne zadanie, jakim jest budowanie poczucia wspólnoty w człowieku, który korzystając z mediów rozluźnia swoją obecność we wspólnocie. Świat medialny, w szczególności mediów elektronicznych, stanowi ogromną przestrzeń do ewangelizacji i katechizacji, jaką może wykonać Kościół.

Słowa kluczowe: mass media; media elektroniczne; nowe nowe media; katecheza; wspólnota.